

วิกฤตเชิงคุณค่ากับมุมมองด้านมนุษยศาสตร์

Critical Value and Perspective on Humanities

ชวน เพชรแก้ว

Chuan Petkaew

บทคัดย่อ

มนุษยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมศาสตร์ต่างๆ มากมาย มีสาขาวิชาเฉพาะที่เป็นสามแกนหลัก ได้แก่ ภาษาและวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และปรัชญา ข้อมูลที่ใช้ในมนุษยศาสตร์ให้ความหมาย และความสำนึกในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ศาสตร์สาขาอื่นถ้าจะสร้างคุณประโยชน์ต่อมนุษย์ล้วนต้องสนใจเรื่องจิตใจกับความอยู่รอดของมนุษย์ทั้งสิ้น แต่ดูเหมือนว่าในยุคปัจจุบันที่ชีวิตสังคมเปลี่ยนแปลงและเต็มไปด้วยความหลากหลาย การศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ แม้จะยังคงตระหนักต่อการเข้าถึงความจริง ความงาม และความดี แต่วิธีการทางมนุษยศาสตร์ที่ยึดแบบเก่า ไม่เปลี่ยนแปลงวิธีคิด และมีจินตนาการอยู่ในวงจำกัด ทำให้เป็นไปได้ยากที่มนุษย์จะสร้างความรู้และใช้ความรู้ เพื่อสนองตอบทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์

คำสำคัญ : วิกฤตเชิงคุณค่า มนุษยศาสตร์

Abstract

Humanities include the varieties of fields which are mainly categorized into three disciplines: language and literature, history, and philosophy. Data employed in humanities area inform the meaningfulness and appreciation of human being. For other areas to benefit humankind, spirit and survival of

human being are considerably important. As societies have been changing and composing of diversity nowadays, although the humanity study is concerned with truth, beauty, and virtue, the traditional method of humanity study which is fixed mindset and limited imagination obstructs the creation and application of knowledge to promptly respond to the social changes.

Keywords : Critical Value, Humanities

บทนำ

วิกฤต หมายถึง ภาวะที่อยู่ในขั้นล่อแหลมต่ออันตราย อยู่ในระยะหัวเลี้ยว หัวต่อขั้นแตกหัก เช่น วิกฤตการเมือง วิกฤตการศึกษา วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตวัฒนธรรม วิกฤตมนุษยศาสตร์ วิกฤตสังคมไทย ฯลฯ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ปาฐกถา ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อปีพ.ศ. 2513 ท่านมองวิกฤตสังคมไทย โดยแสดงทัศนะว่า

“...สังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะสับสน ขาดความอยู่ตัว การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นไม่หยุดยั้ง เปรียบเสมือนเรือที่กำลังอยู่ในกระแสน้ำอันเชี่ยวกราก ยังไม่รู้ว่าจะลอยล่องไปทางไหน นอกจากกาลเวลาเท่านั้นที่จะบอกได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมจะหันไปทางทิศใด..”

ผู้เขียนเกริ่นนำด้วยคำว่า “วิกฤต” และทัศนะของนักปราชญ์ คือ ท่าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มาเป็นฐานคิดเบื้องต้น เป็นการนำเข้าสู่เนื้อหา “วิกฤตเชิงคุณค่ากับมุมมองด้านมนุษยศาสตร์” ที่นำเสนอต่อไปนี้

ทุกท่านคงทราบดีแล้วว่า มนุษยศาสตร์ เป็นวิชาที่มีเนื้อหากว้างขวาง ครอบคลุมศาสตร์ต่าง ๆ มากมาย (ภาษา วรรณคดี ปรัชญา ศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปะ

โบราณคดี ศิลปะการละคร ฯลฯ) แต่สาขาวิชาเฉพาะที่เป็นสามแกนหลักของมนุษยศาสตร์ คือ ภาษาและวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และปรัชญา

สาขาวิทยาการ 3 สาขา คือ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ หรือกระบวนการทางปัญญาที่เก่าแก่ที่สุด วิทยาศาสตร์ เกิดตามมาภายหลัง จากนั้นสังคมศาสตร์จึงเกิดตามมา ด้วยการพยายาม ศึกษาสังคมโดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ ในกระบวนการศึกษาทั้ง 3 แขนงวิชา ใช้ข้อมูล วิธีการ มีผลงานและผลกระทบที่ต่างกัน คือ

วิทยาศาสตร์ ใช้ข้อมูลปรากฏการณ์ ใช้วิธีการ สังเกต การทดลอง ได้ผลงาน คือ กฎเกณฑ์หรือทฤษฎี และผลกระทบ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

สังคมศาสตร์ ใช้ข้อมูลพฤติกรรม สถาบัน ใช้วิธีการ สังเกต การวิเคราะห์ ได้ผลงาน คือ กฎเกณฑ์หรือทฤษฎี และผลกระทบ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

มนุษยศาสตร์ ใช้ข้อมูลมนุษย์ พฤติกรรม งานสร้างสรรค์ ใช้วิธีการ ตีความ และการวินิจฉัยประสบการณ์ ได้ผลงาน คือ ความหมาย คุณค่า และผลกระทบ คือ ความสำนึกในคุณค่าความเป็นมนุษย์

สิ่งที่น่าสังเกต คือ ผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ของวิทยาศาสตร์ก็ดี และสังคมศาสตร์ก็ดี ล้วนเป็นสิ่งที่เห็นได้ง่าย ส่วนผลกระทบที่มาจากมนุษยศาสตร์นั้น เป็นเรื่องของจิตใจซึ่งวัดไม่ได้

ถ้ามองในแง่ความสำคัญของศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีต่อความอยู่รอดของมนุษย์ชาติแล้ว ทุกศาสตร์ล้วนมีความสำคัญ แต่ศาสตร์แขนงอื่น ๆ ไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่ต้องพึ่งมนุษยศาสตร์ ต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างวิทยาการ ศาสตร์ทั้งหลายทั้งปวงถ้าจะสร้างคุณประโยชน์แก่มนุษย์ ล้วนต้องหันมาสนใจเรื่องจิตใจกับความอยู่รอดของมนุษย์ หรือ ความสำนึกในคุณค่าความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น

ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยินได้ฟัง ทรศณะ ต่อไปนี้ มาบ้างแล้ว หรืออาจจะยังไม่เคยได้ยิน ขอให้ท่านลองพิจารณาดู

“วันนี้ คนไทย จำนวนไม่น้อย ขาดความยำเกรงกฎหมายและพยายามท้าทายกฎหมาย”

“ขณะนี้สังคมไทย อารมณ์ เป็นตัวผลิตเหตุผลอีกชุดที่ข้าง ๆ คู ๆ หลายเรื่อง ฟังแล้วเลอะเทอะ แต่เหตุผลดังกล่าวมีเสียงดังกลบเหตุผลที่ถูกทำนองคลองธรรมจนหมดสิ้น”

“การที่สื่อป้อนข้อมูลให้กับผู้เสพที่**ให้ความจริงเพียงบางส่วน** หรือตัดบางส่วนมาย้ำเน้น หรือ**เน้นความจริงที่ถูกบิดเบือน**ให้แก่ผู้ที่มีอารมณ์ร่วม เป็นการกระตุ้นให้เกิดความชิงชัง เคียดแค้น ฝ่ายตรงข้ามได้เป็นอย่างดี ผลคือ ความแตกร้างของสังคมที่รุนแรง”

ทรศนะดังกล่าว หากท่านมองในเชิงโครงสร้าง คือ ที่มา ข้อเสนอแนะ และข้อสรุป จะเห็นได้ว่า **ที่มา** คือ ส่วนที่เป็นเรื่องราวต่าง ๆ อันทำให้เกิดทรศนะ **ข้อเสนอแนะ** คือ ข้อเท็จจริง หลักการ รวมทั้งทัศนะที่ผู้แสดงทรศนะนำมาใช้เพื่อประกอบให้เป็นเหตุเป็นผลสนับสนุนข้อสรุปของตน และ**ข้อสรุป** คือ สารสำคัญที่สุดของทรศนะ ซึ่งอาจเป็นข้อเสนอแนะ ข้อวินิจฉัย ข้อเสนอพื้นฐาน หรือการประเมินค่าที่เจ้าของทรศนะต้องการให้ผู้อื่นพิจารณายอมรับ หรือ นำไปปฏิบัติ โครงสร้างดังกล่าวล้วนมีบริบทที่ทำให้เห็นวิกฤตเชิงคุณค่าว่า คนไทย และสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และในปัจจุบันมีสื่อเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญ ทำให้เห็นว่า การมองเชิงคุณค่าของคนไทยสังคมไทย (บางส่วน) ตามความคิดของผู้แสดงทัศนะเห็นว่าอ่อนด้อยลง ลักษณะที่ว่านี้มีตัวอย่างเชิงประจักษ์ในสังคมของเราเหลือเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างไม่ต้องตีความ

มีผู้รู้หลายท่านกล่าวว่า **สังคมไทยในอดีต** พอใจดำรงชีวิตอย่างประสาสน สอดคล้องกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นครอบครัวขยาย ครอบครัว และสังคม เกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียวแน่น ยึดธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา เป็นกรอบการดำเนินชีวิต คนในสังคมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูรู้คุณ เชื้อมั่นในเรื่องกรรม บาปบุญคุณโทษ แต่**สังคมยุคใหม่** เป็นสังคมที่มีจุดเปลี่ยนไปตามบริบทอยู่เรื่อย ๆ เมื่ออิทธิพลตะวันตกแผ่ขยายเข้ามา คนไทยเรารู้สึกว่าด้อยกว่าเขา เรายกย่องเขาเป็นสังคมอารยะ เราชื่นชมเขา ซึมซับด้วยการยอมรับขนบธรรมเนียมอย่างตะวันตกว่าไ้แก่ ทันสมัย ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ได้มีการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต สังคมเกษตรเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร้ขอบเขตไร้ข้อจำกัด เป็นสังคมรีบเร่ง ส่งผลกระทบต่อ

การดำเนินชีวิต ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ละทิ้งถิ่น ครอบครัวย้ายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดียวมากขึ้น สังคมเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วเกิดความคับแคบ อึดอัด มีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ผู้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น สนใจยึดเหนี่ยวในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมเดิมน้อยลง เห็นห่างคำสอนทางศาสนา เศรษฐกิจฝืดเคือง มีเกียรติยศมากกว่าผู้อาวุโส เกิดการแข่งขัน แกร่งแย่งชิงดีกันอย่างกว้างขวางเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก บุชชาวัตถุ และฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต คบหาสมาคมกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าความจริงใจต่อกัน น้ำใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของผู้คนเหือดแห้ง ผู้คนส่วนมากหมกมุ่นกับภารกิจของตนเอง ลืมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขที่ต้องเอื้ออาทร และผูกพันต่อกัน สภาพดังกล่าวเหล่านี้ปรับเปลี่ยนต่อมาเรื่อย ๆ ควบคู่กับระบบทุนนิยมที่หนักแน่นมากขึ้น สามารถทำลายวิถีดั้งเดิมอันมีคุณค่าของชุมชนที่มีมายาวนานอย่างมีพลัง ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าเก่า สร้างระบบคุณค่าใหม่ บนฐานของบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญของความสำเร็จด้านวัตถุ ยกย่องความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว คุณค่าใหม่ที่ว่านี้ แม้จะมีข้อดีไม่น้อย แต่ก็มีข้อเสีย คือ ทำลายคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทำลายความหลากหลายอันเป็นรากฐานสำคัญของระบบธรรมชาติ และระบบสังคมวัฒนธรรม จนทำให้คนบางกลุ่มไม่รู้แม้แต่ว่ารากเหง้าของตนเอง

จากที่กล่าวมาแล้ว หากเป็นการพิจารณาการให้คุณค่าของสังคมยุคใหม่บนฐานของสังคมยุคเก่า ดูเหมือนว่า ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม เรื่องราวของสังคมไทยทุกวันนี้ซึ่งจะเป็นตอนหนึ่งของประวัติศาสตร์ในอนาคต น่าจะต้องมองกันในทัศนะใหม่ที่แตกต่างจากความเชื่อมั่นในพลังทางสังคม และการมองโลกในแง่ดีอันเป็นลักษณะเดิมของคนรุ่นเก่า โดยไม่ยึดวัตถุธรรมที่เป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นด้วยสติปัญญาของตน มาเป็นอุปสรรคของการจะเข้าถึงตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าถึงสังคม และเข้าใจสังคมในภาวะการเปลี่ยนแปลง เพราะหากไม่เป็นเช่นนี้ แสดงว่าความเป็นมนุษยศาสตร์ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง แต่แท้ที่จริงน่าจะมองถึงการตีความด้านมนุษยศาสตร์ที่มีรากฐานข้อมูลไม่มากพอว่าเป็นความบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขมากกว่า หรือการมองที่แสดงถึงความเป็นอคติ ว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการขาดรากฐานอันมั่นคงของมนุษยศาสตร์ที่ทำให้ไม่เห็นถึงสัจธรรมและจริยธรรมว่าอยู่ ณ จุดใด

ในพุทธศาสนา เรื่องของ “กาลามสูตร” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เกสปุตตสูตร อันเป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะ ณ หมู่บ้านเกสปุตตนิคม แคว้นโกศล กาลามสูตรเป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้แก่ พุทธศาสนิกชนมีอยู่ 10 ประการ ได้แก่ 1) มา อนุสสวเนน - อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟัง ตาม ๆ กันมา 2) มา ปรมปราย - อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสีบ ๆ กันมา 3) มา อิติกิ ราย - อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ 4) มา ปิฎกสมปทาเนน - อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการ อ้างตำราหรือคัมภีร์ 5) มา ตกทุกเหตุ - อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก 6) มา นยเหตุ - อย่า ปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน 7) มา อากาการปริวิตกเกน - อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรอง ตามแนวเหตุผล 8) มา ทิฎฐินิชฌามณกขนติยา - อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่ พิสูจน์ไว้แล้ว 9) มา ภพพรูปตา - อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ 10) มา สมโณ โน ครุติ - อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา พระสูตรที่ว่านี้มุ่งไม่ให้เชื่อสิ่งใด ๆ อย่างมงมาย โดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึง คุณ - โทษ หรือดี - ไม่ดี เมื่อใดสอบสวนจรรยาด้วยตนเองว่า “...ธรรมเหล่านั้นเป็นกุศล หรือไม่มีโทษ เมื่อนั้นพึงปฏิบัติ” แต่ในสังคมไทยปัจจุบันนัยของ “กาลามสูตร” อาจจะมี ความหมายหรือคุณค่าในวงแคบ เฉพาะชาววัดและชาวบ้านบางคนเท่านั้น ชาวพุทธไม่ น้อยไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นี่คือ วาทกรรมว่าด้วยมนุษย์ที่ขาดรากฐานอันมั่นคง ของมนุษยศาสตร์ เป็นเสี้ยวส่วนที่เรียกว่า วิกฤตมนุษยศาสตร์ของสังคมไทย ซึ่งสัมพันธ์กับ วิกฤตคุณค่า ที่แยกออกจากกันไม่ได้

ปราชญ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ชีวิตของมนุษย์แท้จริงแล้วคือการเดินทาง” แต่ ทางเดินของชีวิตมิใช่ทางที่จะเดินได้ด้วยเท้า ไปด้วยเกวียน รถไฟ เครื่องบิน ฯลฯ บัณฑิตในกาลก่อนให้ความสนใจทางเดินของชีวิตในฐานะเป็นทางของจิต เป็นหนทาง ที่เต็มไปด้วยขวากหนาม ความทุกข์ยากลำบาก จะต้องหาทางเดินอันแท้จริงที่มุ่งไป สู่ความพ้นทุกข์” ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ นักปราชญ์สำคัญทางพุทธศาสนาของ เมืองไทยกล่าวไว้ว่า ทางเดินของชีวิต ประกอบด้วยองค์คุณ 8 ประการได้แก่ ศาสนา ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภูมิธรรม ความรู้ สติปัญญา และอนามัย ท่านขยาย ความว่า ศาสนา เป็นองค์คุณที่ช่วยให้มีความสดชื่นเยือกเย็น พอที่จะเป็นอยู่ไม่ร้อน เป็นไฟ ปรัชญา เป็นองค์คุณช่วยให้เกิดอุดมคติ ทำให้เกิดความเชื่อ ความเพียร และ

คุณธรรมอื่น ๆ หรือช่วยให้มีความเป็นนักปราชญ์หรือมีปัญญาเครื่องดำเนินตนไปจนถึงจุดหมายปลายทางที่ประสงค์ **วิทยาศาสตร์** ช่วยให้เป็นผู้รู้จักเหตุผล และให้อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล **ศิลปะ** ช่วยให้ผู้ครองชีวิตหรือการบังคับตัวเองได้ ทำให้น่าไปสู่ชีวิตที่แจ่มใสงดงาม นำมาซึ่งความเพลิดเพลินในการก้าวหน้าไปด้วยความรู้ และการกระทำที่ดูงาม **ภูมิธรรม** คือ ธรรมสมบัติ หรือความดี ความจริง ความยุติธรรม ซึ่งช่วยให้เกิดบุคลิกอันนำมาซึ่งความเลื่อมใส ความไว้วางใจ ความน่าคบหาสมาคมจากชีวิตรอบข้าง ทำให้ชีวิตนั้นตั้งอยู่ในฐานะปุชนียบุคคล เป็นที่พึ่งแก่ตนเอง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของชีวิตทั้งหลาย **ความรู้** ช่วยให้มีความสามารถในการที่จะใช้ความคิด และการวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง **สติปัญญา** ช่วยให้เกิดสมรรถภาพหรือปฏิภาณในการดำเนินงานของชีวิตให้สำเร็จไปได้ตามแนวของความรู้ และ **อนามัย** ช่วยให้มีความกล้าหาญ อันเป็นบาทฐานแห่งกำลังใจ มีความคล่องแคล่ว ว่องไว อาจหาญ ร่าเริง สะดวกสบายใจ ในการเป็นอยู่ของตน องค์คุณดังกล่าว ท่านพุทธทาสย้าว่า รวมเป็นทางสายเดียวที่ช่วยให้ผู้เดินบนทางสายนี้เกิดผลในโลก คือ ทรัพย์ ชื่อเสียง และมิตรภาพ อย่างไม่ต้องสงสัย แต่ทั้งนี้จะต้องมีองค์คุณทั้ง 8 ครบถ้วนพอเหมาะส่วน และเข้ากันสนิท พร้อมทั้งจะส่งเสริมกันอยู่ตลอดเวลา จึงจะสำเร็จเป็นทางเดินของชีวิตแท้จริง การที่ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวถึง องค์คุณ 8 ประการ อันเป็นทางเดินของชีวิตดังกล่าว ด้วยเห็นว่าจะยังประโยชน์ไม่เฉพาะแก่ผู้ปฏิบัติในโลกนี้ คือ ทรัพย์ ชื่อเสียง และมิตรภาพ โลกหน้า คือ สุขคติ และผลสูงสุด คือ นิพพาน แต่วิธีการของมนุษยศาสตร์ที่ผู้เรียนรู้เรื่องนี้ใช้ ส่วนใหญ่ยังคงหมกมุ่นอยู่กับเนื้อหามากเกินไป ขาดการปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ และสร้างสรรค์ใหม่ จึงไม่ถึงแก่นขององค์คุณดังกล่าว และไม่สามารถนำปัญญาในอดีตมาเป็นเครื่องปลุกปัญญาให้เห็นคุณค่าของแก่นสารอันเป็นสัจธรรมที่นำมาใช้ได้จริงในปัจจุบัน

มองให้แคบเข้า คือ สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย อาจารย์ทั้งหลายต่างก็รู้หน้าที่ ที่จะต้องดำเนินไปตามบทบาท ความเป็นอุดมศึกษา คือ ต้องค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ อย่างแตกฉาน ต้องศึกษาประวัติ ประสบการณ์ และทักษะการเข้าไปแก้ปัญหาที่ยากและซับซ้อน อันเกิดจากธรรมชาติ และตัวมนุษย์ ต้องเป็นแหล่งสร้างสรรค์ที่สั่งสม ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเปิดช่องทางใหม่ในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ในกรอบกติกาของศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม คือ

เป็นแหล่งผู้นำทางวิชาการ และวิชาชีพ บุกเบิกแนวทางใหม่ และผลิตผู้รู้ให้แก่สังคม และประการสุดท้ายต้องเป็นแหล่งวิทยายุทธ์อันล้ำลึก มีศิลปวิทยาเฉพาะด้านที่ประณีต บรรจงด้วยปัญญา ความคิด และทักษะระดับสูง เป็นเอตทัคคะของผู้คิด แต่ความเป็นจริง อาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน แม้จะรู้ถึงนัยสำคัญของวาทกรรมดังกล่าวและมีผลงานมากมาย แต่ดูเหมือนว่ายังไม่บรรลุถึงจุดร่วมอันเป็นผลกระทบที่ต้องหันมาสนใจเรื่องความอยู่รอดของมนุษย์ หรือสำนึกในคุณค่าความเป็นมนุษย์

วิกฤตเชิงคุณค่ามีความสัมพันธ์กับความเป็นมนุษยศาสตร์ การศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงความจริง ความดี และความงาม โดยผูกยึดอยู่กับพฤติกรรมมนุษย์ ประสบการณ์มนุษย์ และชีวิตมนุษย์ อันเป็นวิถีคิดตามแบบเก่า ทั้ง ๆ ที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากจนชีวิตและสังคมเต็มไปด้วยความหลากหลาย ซับซ้อน มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย อันเนื่องจากบริบทที่เปลี่ยนแปลง หากนักมนุษยศาสตร์ยังคงยึดติดแบบเก่า ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีคิด และมีจินตนาการอยู่ในวงจำกัด คงเป็นไปได้ยากที่วิถีคิดแบบมนุษยศาสตร์จะสร้างความรู้เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพราะวิธีการทางมนุษยศาสตร์ที่ติดยึดแบบเก่า ยังเป็นสิ่งกำหนดคุณค่าที่ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ จึงถึงเวลาแล้วที่มนุษยศาสตร์ ต้องเป็นศาสตร์ที่คนทุกกลุ่มให้ความสนใจศึกษา เรียนรู้ ทั้งเนื้อหา และวิธีวิทยาอย่างจริงจัง อย่างน้อยก็เป็นการฟื้นฟูให้ระบบคุณค่าของความ เป็นมนุษย์กลับคืนมา ไม่เช่นนั้นการดำรงอยู่ของสังคมจะ ปราศจากความผาสุก แม้ว่า ความเจริญทางวัตถุช่วยให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้นก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ ศิลาคม. (2556, กันยายน). “มนุษยศาสตร์กับการวิจัยเชิงคุณค่าเพื่อการพัฒนา สังคม”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. 32. (5)
- เจตนา นาควัชระ. (2538) . วิกฤตการณ์ของมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- ธีระ นุชเปี่ยม. (2538). “ว่าด้วยความเป็นมนุษยศาสตร์” . ประชาคมวิจัย. 90. (4) .
สายชล สัตยานุรักษ์. (2556, ธันวาคม). “ความเป็นไทยกับวิกฤตมนุษยศาสตร์” .
กรุงเทพฯ : มติชน. 29 . (10492).
- โสภา ชูพิกุลชัย ซปีลมันน์. (2556). วิกฤตสังคมไทยและทางออก : มุมมองจากจิตวิทยา.
กรุงเทพฯ : สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2538). “ จากอดีตถึงปัจจุบันทันอนาคตกับศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์” .
วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. นครศรีธรรมราช : วี. อาร์. พรินต์ติ้ง.